

Seminarieanteckningar

Filmen och den nya samverkansmodellen

Ett samarrangemang mellan Svenska Filminstitutet och Kulturrådet

MÅNDAG DEN 1 FEBRUARI KL 13.00-17.00

FOLKETS HUS, ASPERÖSALEN, OLOF PALMES PLATS, GÖTEBORG

MODERATOR: GUNILLA KINDSTRAND

FOTO: RAMON REISSMÜLLER, SVENSKA FILMINSTITUTET

NEDTECKNAT AV ANDREAS HOFFSTEN, SVENSKA FILMINSTITUTET

Från vänster: Moderator Gunilla Kindstrand, Cissi Elwin Frenkel, Kennet Johansson, Calle Nathanson, Erik Kristow, Bengt Toll

Meverkande

- Cissi Elwin Frenkel, VD Svenska Filminstitutet
- Bengt Toll, vVD Svenska Filminstitutet
- Kennet Johansson, Generaldirektör, Kulturrådet
- Åsa Bernlo, VD, Göteborg International Film Festival
- Lars Nordström, ordförande i Kulturnämnden, Västra Götalandsregionen
- Calle Nathanson, handläggare, Sveriges Kommuner och Landsting
- Kerstin Olander, ordförande, Regionala resurscentrums samarbetsråd
- Jenny Johannisson, forskare i kulturpolitik, Bibliotekshögskolan i Borås
- Erik Kristow, politiskt sakkunnig, Kulturdepartementet

Välkommen, del ett

Svenska Filminstitutets VD Cissi Elwin Frenkel hälsade välkommen och betonade den tradition som finns med dessa seminarier under Göteborg Film Festival. Vi nyttjar denna sammankomst för att samtala om gemensamma frågor kring regional och lokal filmverksamhet och årets tema är samverkan. Hur samarbetar vi för att få ett nationellt bra kulturliv på filmens område? Hur ska portföljmodellen fungera i praktiken? På SFI ser vi stödet till landets regionala resurscentrum som viktigt och vi

tycker att stödet även fortsättningsvis bör hanteras av SFI. Basen är barn och ungas eget skapande. Utan arbetet på växthusen skulle inte svensk film vara så framstående som den är idag. Vi på SFI jobbar med hela kedjan från filmens produktion till dess bevarande. Allt hänger samman och vår ambition är att fortsätta jobba med helheten i nära samarbete med regionerna, fastslog Elwin Frenkel.

Välkommen, del två

Kennet Johansson, Generaldirektör för Kulturrådet höll fram det goda samarbetet mellan SFI och Kulturrådet. Kulturrådet är en central förvaltningsmyndighet som ansvarar för konst, museer, scenkonst, musik mm. Det är vår uppgift att ge regeringen underlag för kulturpolitiska beslut, sammanfattade Johansson och pekade på att den nationella kulturpolitiken står inför stora förändringar. Relationen stat och landsting kommer att förändras. Kulturrådet har 1,7 miljarder att fördela till kultursektorn. En ökad samverkan stärker kulturpolitiken, där tillgängligheten för medborgarna är det centrala. Vilka bidrag ska ingå i den s k kultursamverkansmodellen? Kulturrådet har inga intentioner att bygga upp egen kompetens inom film motsvarande den som finns på SFI. Men vem ska slutgiltigt bestämma? Den frågan är överdramatiserad. Det är vägen dit som betyder något, avslutade Johansson.

Välkommen, del tre

Åsa Bernlo på Göteborg Filmfestival. Jag är genomförare, inte beslutsfattare. Några korta ord om hur vi arbetar regionalt. Vi visar i år 450 filmer från 78 länder och arrangerar ett 50-tal seminarier. Det är vårt uppdrag. Vi är glada åt det starka stöd vi får från Västra Götalandsregionen. Bengtsfors, Gullspång och Berlin är våra samarbetspartners. Vi skapar samtal runt film utifrån ett engagemang.

Gunilla Kindstrand

Kulturpolitiken håller på att förändras. Det är plötsligt en sanning att "kärnkultur" är värdefull, och att den därmed får kosta pengar. Vi befinner oss i den digitala tidsåldern, vi talar om begrepp som deltagarkultur och kreativa allmänningar. Skillnaden mellan den som gör och den som tar emot förändras. Delaktighet, demokrati blir honnörsbegrepp när kultur diskuteras. Kulturinstitutionerna pressas till en förändring. Det handlar mycket om decentralisering: portföljmodellen. Den ska införas successivt från 2011 med början i Halland, Skåne, Västra Götaland och Gotland. Staten ska inte dra sig tillbaka men stödja mångfald och utveckling och bevaka de kulturpolitiska målen. Hur det ska gå till utreds nu av landshövding Chris Heister, som pga tidsbrist inte kan närvara på seminariet idag. Den 23 februari skall utredningen vara klar. Filmutredningen som blev klar i höstas är ute på remiss och svaren har nu kommit in. Sveriges nitton regionala resurscentra fungerar som slussar, kraftfält för att samordna och utveckla ett lokalt filmpedagogiskt arbete. Det handlar om att sprida idéer, om talangutveckling och växthusverksamhet. Vem ska ha makten över detta, det är vad dagens samtal ska handla om.

Hearing

I panelen: Bengt Toll, Calle Nathanson, Lars Nordström, Kerstin Olander, Kennet Johansson.

Bengt Toll, SFI

Filminstitutets stödmedel kommer från två håll. Via filmavtalet finns 297 miljoner för filmproduktion, biografstöd m m. Dessutom finns den statligt finansierade filmkulturella delen som endast består av 38 miljoner där knappt hälften går till regionerna. SFI vill behålla kontrollen över fördelningen av stöden. Vi har ett filminstitut därför att filmpolitiken är speciell. Filmen existerar på en marknad. Filmen var inte heller en del av kulturutredningen utan fick sin egen utredning. Vi ser filmens kretslopp som en helhet som behöver hållas samman. De regionala resurscentrumen är viktiga samarbetspartners. Med pengar kommer makt, det gör att vi kan ställa krav på den lokala, regionala nivån. Står vi för stödfördelning och pengar kan inte dessa pengar plötsligt fylla upp något annat hål, utan de hamnar hos filmen. Hur det än kommer att gå med digitaliseringen av biografer så krävs det en substantiell insats, regionalt såväl som från en statlig nivå. Det kommer kräva ett övergripande synsätt.

I Europa är regionerna väldigt viktiga. Det finns en stor medvetenhet om den regionala dimensionen i europeisk filmpolitik. Men hur sätter vi press på den regionala politiska nivån – är det via SFI eller Kulturrådet?

Kennet Johansson, Kulturrådet

Staten, regionerna och kommunerna måste ha en dialog. Avgörande är inte vem som har makten. Det är dialogen, den öppna diskussionen och kraften i den processen som är det viktiga. I vårt remissvar står det: beslutet måste föregås av en djupgående diskussion som bör klargöra hur vi ser på saker och ting. Kulturrådet har alltså inget behov av att bygga upp en egen kompetens på filmens område.

GK: Finns det tillräckligt med kultur- och/eller filmpolitisk kompetens ute i regionerna, som kan ta en match med Kulturrådet?

KJ: Jo, det känner jag mig lugn med. Men det handlar också om pragmatism, om ekonomiska realiteter och att det ser olika ut i olika landsändar.

Calle Nathanson, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

Samspelet mellan de olika nivåerna är pudelns kärna. Kommer det in ökade resurser, statligt smörjmedel så bidrar det till att utveckla. Men vi från regionalt och lokalt håll vill helst träffa endast en företrädare i förhandlingen. Direktiven är tydliga på den punkten; det är Kulturrådet som företräder staten gentemot regionerna. Det behövs en vitalitet för att bryta upp gamla invanda mönster, få in nya aktörer och utveckla de gamla. Och kommunernas pengar är inte betydelselösa, de utgör 47 % av offentlig kulturfinansiering.

En regional part ska i sin tur förhandla med den lokala nivån. Filmen är ett kulturellt och konstnärligt uttryck och bör ses som så.

SKL ser stora möjligheter i frågan om digitaliseringen. Och vi tror filmen förlorar på att stå utanför kulturportföljen och vara speciell. Den digitala utvecklingen rymmer många möjligheter på flera områden t ex musik, teater, sport. Det blir starka mervärden på lokal nivå.

Calle Nathanson och Kerstin Olander

Biograferna på små och medelstora orter bör komma med i den digitala satsningen. Samtidigt byggs det nya kulturhus, bibliotek; är det där den kulturella smältdegeln kommer att uppstå via de digitala möjligheterna? Det funderas en hel del runt dessa frågor på lokal nivå. Man ska inte vara rädd för att det produceras för mycket film – låt det blomstra!

Kerstin Olander, Regionala resurscentrums samarbetsråd

Filmutredningens fokus ligger på produktion och bransch. De filmpedagogiska frågorna är dessvärre osynliga. Regionernas stöd till filmsektorn är tre gånger så stort som det från nationell nivå. Vi vill att pengar som kommer från SFI ska gå via samverkansmodellen. Portföljmodellen bör även rymma de filmpedagogiska medlen. Vi instämmer i Filmutredningens förslag att regionerna ska ha en roll i digitaliseringen, men det behövs ytterligare medel. Basen är barn- och ungdomsarbetet och talangutveckling. Men vi har inte haft känslan av att det har varit särskilt prioriterat hittills. Vi är positiva till att samverka med SFI kring att växla upp de lokala talangerna till en semiprofessionell nivå. Intresset för film bland barn och unga är enormt. Folk i skolor och på fritidsgårdar som inte har en aning om att det finns några stöd, jobbar likafullt med film – oavsett vad vi tycker och gör. Det är där de nya berättelserna finns, de nya begåvningarna vilket förstås är ett resultat av att tekniken blivit var mans egendom på ett självklart sätt. Man gestaltar mer medvetet idag och ser oändligt mycket mer film. Dessa begåvningar måste vi värna och hjälpa.

Men vi har inte fått någon uppräknig av stödet från SFI på tio år. Stödet har istället omfördelats så att några av oss fått mindre för att andra ska få mer. Det är ingen förstärkning av stödpoten.

Kennet Johansson: Filmen lyfts ofta fram som viktig i regional utveckling inte minst via Skapande skola där vi förfogar över 112 milj. Film finns med i 39 procent av de hittills beviljade projekten. En stor del av skolorna själva vill satsa på film.

KO: Det stämmer och som ett resultat av det eftersöker de kunskap från oss. Skolorna har fått pengar till egna filmsatsningar men vet inte vad de ska göra med dem.

GK: Vari ligger skillnaden om pengarna finns kvar hos SFI?

KO: Vi tror att skillnaden ligger i hur dialogen förs. Hur olika initiativ plockas upp. Men det avgörande är att höja den statliga finansieringen. Nu förväntar vi oss en signal om att så kommer att ske.

CN: Det finns ett starkt intresse för film från regional och kommunal nivå och alla har nog allt att vinna på denna nya modell.

Lars Nordström, kulturnämndens ordförande, Västra Götaland

Lars Nordström menade att det var intressant att lyssna på den inledande fäktningen. ”Bengt säger kontroll och makt, de andra säger samverkan.” Se till att filmen ingår i samverkansmodellen, så vi får med ungdomen. Ur vårt perspektiv blir det väldigt konstigt om inte filmen ingår, om

Calle Nathanson, Elisabeth Wengström, Cissi Elwin Frenkel och Gunilla Kindstrand

SFI och Kulturrådet inte kommer överens om var pengarna ska ligga. Då får ni se till att lösa det. Det är i sig också väldigt märkligt att inte filmen ingick i Kulturutredningen. Skådespelare, tekniker, regissörer jobbar över gränserna: till vardags på någon av våra institutioner och så extraknacker de på filminspelningar. Varför har inte politikerna förstått detta? Vi involveras så mycket i varandras områden. I Västra Götaland lägger vi 75 miljoner på filmen, vilket bl a inkluderar biografstödet, Film i Väst och skolbio. Och det är nerifrån pressen kommer om att filmen är viktig! Inte från statligt håll.

KJ: Jag tycker inte att det finns ett käbbel mellan SFI och Kulturrådet om detta, det är Chris Heisters utredning som är helt avgörande. Våra intressen är desamma, vi önskar en tydlig och bra hantering.

BT: Men det som gör filmen annorlunda till sin grundstruktur är dess starka koppling till både marknad och kultur.

CEF: SFI har kompetensen i filmfrågor och det är därför det är självklart att vi ska sitta med vid förhandlingsbordet med regionerna.

LN: Det finns en tydlig trend inom kulturområdet som handlar om integration. Det blir väldigt konstigt om det finns olika intresseorganisationer på kulturområdet med olika agendor som vi på regionalt håll ska samtala med. Tanken bakom portföljmodellen är ju att vi ska samverka över sektorsgränserna men givetvis måste kompetensen finnas. Filmen, operan, symfonikerna – det är Västra Götalandsregionens kärnverksamheter på kulturområdet. Vi har inte råd och tid med en massa käbbel. Filmen är en integrerad del i vår kulturpolitik. Det ser vi som naturligt.

Susann Jonsson, Dramatiska Institutet: Jag noterar, liksom Lars Nordström, att SFI i sitt inledningsanförande använder ordet Kontroll och Makt ett flertal gånger. Tror du, Bengt Toll, att den allt annat än harmoniska relationen mellan regionerna och SFI kan ha sin grund i det?

BT: SFI nyttjar begreppen kontroll och makt när vi beskriver handläggning och redovisning, dvs vår myndighetsutövning. Min poäng är att vi med det inflytande som kommer med pengarna kan vara med och påverka regionerna i deras utveckling av filmområdet.

Anders Ericsson, film- och skolbiosamordnare i Skövde

Vi visar mycket film i vår kommunala verksamhet. Det som blivit bättre är relationen på det regionala planet i och med att konsulenterna flyttades från Film i Väst till en samlad regional enhet. Vi som sitter och arbetar med dessa frågor i vår vardag skulle förstås uppskatta om kontakterna kunde föras samman till så få personer som möjligt.

Douglas Hjalmarsson, kulturnämndens ordförande, Skövde kommun

Apropå digitaliseringen så har vi i vår kommun en kommersiell biograf och en kommersiell/kommunal biograf och bägge fungerar bra. Men vilken av dem skall digitaliseras först med stöd från kommunen? Är det här en situation som kan hindra utvecklingen av digitala biografer i Sverige?

BT: Det är marknadskrafter som styr och den situation du beskriver i Skövde ringar in problemet. Det här dilemmat funderar vartenda land i Europa på idag.

CN: Filmutredningen tar väl upp det här problemet. Man har väl bl a funnit en fungerande modell i Finland?

LN: Vi i Västra Götalandsregionen har diskuterat det här. Regionen kan gå in med 10-20% av kostnaden för att digitalisera en biograf. Men det är ju intressant hur biografen utvecklas. Att La Scala i Milano gästas Grebbestad är oerhört intressant ur en kulturpolitisk synvinkel.

Ett utifrånperspektiv

Jenny Johannisson, Centrum för Kulturpolitisk forskning vid bibliotekshögskolan i Borås.

Jenny Johannisson förklarar att hennes forskning handlar om hur man på olika politiska nivåer uppfattar varandra och vilka föreställningar man har om varandra och hur det påverkar ens uppfattning. Johannisson redogjorde utifrån egna erfarenheter hur hon uppfattar att den svenska filmpolitiken fungerar.

Först ur ett statligt perspektiv. Det sker idag en gradvis anpassning till förändringar i kulturpolitikens vision och organisation. Staten har hittills varit försiktig i sin politik. Vad ska kulturpolitiken innehålla? Vill den statliga kulturpolitiken släppa kontrollen över kulturpolitikens informella regelsystem? Det finns väldigt många informella regelverk, färre formella. Det är inte i första hand ekonomisk makt, mer symbolisk makt, det vill säga den som kan berätta om vad politiken ska innehålla. Vi har ett regionalt och kommunalt självbestämmande. Och nationellt är inte identiskt med statligt. Alla är bidragsgivare till de nationella målsättningarna, inte bara staten. Det handlar alltså om samverkan men staten kanske – å andra sidan – kunde vara tydligare med att kontrollera där så behövs?

Jenny Johannisson

Sen har vi ett regionalt perspektiv. Förr var kulturen åtskild från samhällets utveckling och hade mer rollen av att vara en motkraft mot kommersialismen. Idag är det mer integrerat. Och här har regionerna spelat en stor roll, inte minst i samarbetet med EU. Men man håller fast vid de traditionella konstformerna. Man kan säga att regionerna

återskapar en statlig kulturpolitik på regional nivå. Ur ett kommunalt perspektiv kan en regionalisering vara uttryck för en centralisering, fast på en ny nivå. Johannisson refererade till Bengt Göransson i GP, som menar att samverkansmodellen inte är ett uttryck för decentralisering utan bara en delegering som inte förändrar själva maktstrukturen. Man kallar det portföljmodell men det är inget annat än en maktcentrering från lokala intressen till en politiskt styrande mellanhand. Så långt Bengt Göransson.

Jenny Johannisson menar att en kulturpolitik aldrig blir förankrad om inte de som ska genomföra den är med. Här finns väldigt olika perspektiv på vad som är viktigt och vad som bör prioriteras i kulturen. Handlar det om barn och ungdom? Eller är det kulturens påverkan på en lokal ekonomi som ligger i fokus? Det är väldigt svårt att dra slutsatser.

Ska man kunna förverkliga samverkansmodellen framgångsrikt måste vi vara noga med att vi tillåter en mångfald i hur pengarna används. För det har inte helt ut fungerat. Det är ju fortfarande medelålders välutbildade kvinnor som bär upp kulturen.

Så hur löser man konflikter som kommer att uppstå i dessa förhandlingar, de övergripande konflikterna i relation till det kommunala perspektivet? Hur man talar med varandra när man söker pengar? Strukturen på den statliga nivån är snårig och kräver stor kunskap. Alla konstnärliga områden har sina kännetecken, filmen som konst och marknad, men den strukturen finns ju inom många andra områden idag. Men regionerna tar ju inte över makten, så SFI kommer ju hur som helst vara involverat.

GK: Men vilken skulle bli den stora skillnaden med samverkansmodellen?

JJ: Å ena sidan: det gör svensk kulturpolitik bättre då platskännedomen är bättre förankrad. Å andra sidan: det finns tecken på att vissa kommuner går över till en rätt platt marknadsorienterad kulturpolitik.

Västra Götaland är lite av en föregångare, de har vana vid samverkansmodellen och är något av en modellregion och har därför fått så stora resurser. Men det är traditionellt och där finns inte heller så mycket deltagarverksamhet. Det finns en rädsla för variationer inom kulturpolitiken på många håll. Det är negativt. Och det finns en risk att man lyfter fram det framgångsrika, det speciella som kan ge statliga pengar, och anseende även på ett internationellt plan.

En avslutande paneldebatt

På podiet: Bent Toll, Cissi Elwin Frenkel, Kennet Johansson, Calle Nathanson samt Erik Kristow

Erik Kristow

Det har varit en vältajmad debatt. Det har kommit en mängd remissvar på filmutredningen och Chris Heisters utredning kommer att få ett par månaders remisstid.

Cissi Elwin Frenkel

Könsfördelningen inom svensk filmproduktion haltar

betänkligt vad gäller regissörer och det börjar redan i tidiga år, även Novemberfestivalen vittnar om samma sak. Ska vi få fram kvinnliga regissörer måste vi samarbeta mellan regionala resurscentrum och SFI. Vi vill ha kvar en roll här – för att vi vill inte tappa den täta relation vi har med regionala resurscentrum. När det gäller kvalitet så är växthusen lite som Sveriges kommunala musikskola. Och det är en av de viktigaste frågorna: att få fram nya talanger. Jag har aldrig blivit så upplyft, fått en sådan kick som när jag en gång besökte Novemberfestivalen.

Erik Kristow

Grundtanken med portföljmodellen är ju att föra kulturen närmare medborgarna så att engagemanget kan öka hos gemene man.

Calle Nathansson

Filmen stärks av att kommuner och regioner tillsammans kan samarbeta närmare varandra. Och all officiell finansiering måste ha ett jämställdhetsperspektiv vad gäller både etnicitet och genus.

Kennet Johansson

Att uppnå målet med kultur av hög kvalitet geografiskt spridd i hela landet är ett problem. Sverige ser så olika ut. En teaterföreställning i Norrland är dyrare att distribuera jämfört med Stockholm. Det är komplicerat och kriterierna kan inte vara lika över hela landet då glesbygden är så mycket mer kostnadskrävande. Och vad gäller genusfrågan så borde det vara gjort, tiden har gått förbi resonemanget att det skulle vara så svårt.

Kennet Johansson

Cissi Elwin Frenkel

Filmpolitiken kombinerar kommersiella och statliga pengar, det är fortfarande en modern kulturpolitisk lösning. När det gäller genusfrågan så kan SFI bara fullt ut ta ansvar för vår egen stödgivning. Av de filmer som görs vid sidan om SFI finns nästan inga kvinnor.

Kerstin Olander

Hela 57% av våra växthusfilmare är kvinnliga. Här finns en konsulent som följer upp hela vägen fram till en färdig kortfilm. Tjejer behöver mer matchning på vägen och riktade insatser, workshops etc.

Maria Weisby, Sörmlands Musik och Teater

Ska man börja som ung kvinna måste man ha förebilder inom den professionella nivån. Och här finns för få, för få kvinnor som får göra fler än en film.

Lars Nordström

Vi har försökt signalera till Film i Väst att arbeta med kvinnliga regissörer och det har fungerat bra. Så signalspråket är viktigt – och kanske har vi ändå inte varit tillräckligt tydliga. Men det finns betydligt fler kvinnliga ansvariga inom kulturområdet idag, här har det hänt något.

Jenny Johannisson

Jag vill fråga hur konflikter hanteras när det kommer till hur den regionala nivån vill använda sina pengar?

Calle Nathansson

En regionalisering innebär inget automatiskt paradiset. Dialogen är viktig mellan region och kommun och vi behöver metoder och modeller för samverkan samt hur medborgarperspektivet garanteras. Här har staten en viktig roll att spela för att undvika inlåsnings-, allokeringar.

Kennet Johansson

Det är en gammal sanning att ju fler inblandade parter – ju större risk för konflikt. Det måste finnas en tydlighet i uppdraget, i direktiven, i vem som har sista ordet. Men hur smörjer man ett system så det fungerar? Det krävs med andra ord politiskt mod för att vara tydliga.

Gunilla Kindstrand

Citerar några stycken ur Västra Götalandsregionens remissvar. Där står att filmutredningen inte präglas av några stora visioner. Man pekar också på att SFI inte har prioriterat regionerna.

Bengt Toll

Vi har ett ansvar att följa upp de stöd vi ger och generellt fungerar det bra. Västra Götalandregionen har fått stora stöd men redovisningen har inte fungerat. Det är viktigt att följa upp och utvärdera resultat av stöden.

Sirel Peensaar, kort och dokumentärfilmkonsulent, Filmpool Nord

Vi, på Regionala resurscentrums samarbetsråd, var väldigt eniga på vårt möte alldeles nyligen om att redovisningen från SFI är katastrofal, den är styrande och besvärlig att arbeta med. Dialogen Cissi Elwin Frenkel talar om, den existerar inte. Den har existerat, men den existerar inte idag.

Elisabeth Wengström, chef för enheten Film i hela landet, SFI

Vi skickar varje år ut en förfrågan till regionala resurscentrums samarbetsråd och ber om synpunkter och kritik på redovisningsenkäten. Dialogen med regionerna förs på flera plan t ex har vi årligen flera nätverksträffar med regionala filmkonsulenter.

Lars Nordström

Här finns alldeles uppenbarligen konflikter och jag tror faktiskt vi måste vara rädda om konflikterna, vårda även dem. Det är ett faktum att de flesta kulturinstitutioner ligger i Stockholm. Men allt kan inte göras i Stockholm! Ett sådant perspektiv i kulturutredningen skapar förstås konflikter.

... och ungefär här drog seminariets moderator **Gunilla Kindstrand** ett streck i debatten och tackade deltagare och publik för visat intresse! Och samtalet fortsatte runt den uppdukade buffén.

